

Dr. Mezei Ödön

Dr. Mezei Ödön
(1848–1941)

Dr. Mezei Ödön 1848. június 7-én született az udvarhelyszéki Bögözbén. Édesapja új-tordai Mezei István jószágfelügyelő („praefectus”), édesanyja Bentzédi Sára volt.¹ Tanulmányait a székelyudvarhelyi Református Kollégiumban végezte, 1868-ban érettségizett a nevezett intézményben.² Orvosi oklevelet 1868–1874 között szerzett a Budapesti Tudományegyetem Orvostudományi Karának hallgatójaként. Tanulmányai befejeztével visszatért Székelyudvarhelyre, ahol 1876-tól gyakorló orvosként tevékenykedett. Az Udvarhelyi Híradó 1877. január 6-i számában olvashatjuk, hogy megalakult Székelyudvarhely város 24 tagú képviselőtestülete és 24 tagú tisztikara. Az 1876. december 23-án tartott alakuló gyűlésen dr. Mezei Ödönt „közfelkiáltással” választották meg a város tisztiorvosának. Dr. Mátyus András nyugalmazott kórházigazgató, főorvos szerint, aki többek közt összegyűjtötte Székelyudvarhely egykori orvosainak életrajzi adatait, ekkor kezdődött a fiatal, alig 28 éves orvos életútjának „szakmai, politikai, oktató-nevelői fénykora”.³

Dr. Mezei Ödön városi orvosi állását 1883 elejéig töltötte be. Ekkor egy „sikeres műkedvelő előadás után” tartott tisztújító gyűlés során helyébe dr. Kassay Albertet választották meg, de ő, mint a „közélet életerős, viabilis képviselője” és első törvényszéki orvos Udvarhely vármegyében (boncolást először ő végzett), továbbra is a

város kiemelt közegészségügyi személyisége maradt. Az év nyarán családi állapotában is változás történt, ugyanis július 6-án, 35 évesen megnősült, feleségül véve a gyergyószentmiklósi Jánosi Kornéliát, Jánosi Mihály törvényszéki bíró hajadon leányát. Házasságukból négy gyermek született: Ibolyka⁴ (1885. március 1.), Ödön⁵ (1886. november 12.), Kornélia⁶ (1888. szeptember 10.) és Anna⁷ (1890. február 8.).

Dr. Mezei Ödön pedagógiai tevékenysége is sokrétű volt. Már 1877-ben egykori iskolája, a Református Kollégium orvosa és tanára lett (egészségtani, anatómiai, járványtani ismereteket tanított heti 2–2 órában 17 éven át). A kollégium algonokna (1890-től), majd gondnokaként (1894-től) elnöklelte alatt zajlottak az érettségi vizsgák, de orvospedagógusi munkássága elsősorban a tanulók egészségügyi nevelésében csúcsozott ki. Adományaival rendszeresen gazdagította (már az 1875/1876-ik iskolai évtől) a kollégium természetrajzi múzeumát, szertárát,⁸ a kép-, érem- és régiségtárát,⁹ a kollégium által kiírt testgyakorlati, szépírási, zenei és rajz pályadíjakat. Dr. Mezei Ödön a vármegyei közgyűléseknek is kiemelkedő egyénisége volt. Ott volt a megyei „virilisek” között a főispánt a közgyűlésbe hívó testület első embereként. Számos más egyesületnek, bizottságnak, orvosi komisszióknak is tagja volt.¹⁰ Pl. 1899-ben annak az orvosi komisszióknak, amely a Budvár aljában lévő Solymossy-féle Sósfürdő vizét „véleményezte és orvosi javallatait megadta.”¹¹

Székelyudvarhely e jeles közegészségügyi és közéleti személyisége, akit a tanárok és gondnoktársai osztatlan bizalma, szeretete és tisztelete körbezett, „változott viszonyaira és gyengélkedő egészségi állapotára való hivatkozással” 1903. szeptember 6-án mondott le főgondnoki tisztéről. Végleges távozásakor, 1904. január 17-én a kollégiumnak 200 koronás alapítványt tett, s utódjának leendő vejét, dr. Imre Domokost, kórházi igazgató-főorvost ajánlotta, aki a kollégium egészségtan tanára volt már akkor.¹²

Az első világháború éveiben tagja a Közigazgatási Bizottságnak. 70 éves, amikor dr. Lengyel József megyei tiszti főorvos halála után, 1918-ban, igen nehéz időkben átveszi Udvarhely vármegye közegészségügyének irányítását. Több évtizedes közéleti és szakmai tapasztalatának köszönhetően azonban a háború végi influenza- és spanyolnátha-járvány közepette, a zavaros politikai viszonyok közt is (a front és az ország összeomlása, impériumváltozás, az új román közigazgatás kiépülése stb.) becsülettel végezte munkáját. Tiszti főorvosi székében 1923. január elsején dr. Comsa Soffron váltotta. Ő azonban még aktívan tovább dolgozott. 1926. november 1-jén a magyar nyelvű bábaképzés beindítását kérvényezte a hatóságoktól. A megyei tisztviselők kinevezését és előléptetését javasoló bizottság elnökévé is megválasztották.¹³ Aelnöke volt az Országos Magyar Párt Udvarhely megyei tagozatának.¹⁴ 1933-ban rendelője a Főtér (Piața Regina Maria) 17. szám alatt állott.¹⁵

Székelyudvarhelyen 1941. június 18-án, a „kicsi magyar világ” második évében távozott az élők sorából, 93. életévében, 37 év özvegység után. A református temető A24. parcellájában nyugszik szeretett feleségével, a még 1904-ben 43 évesen elhunyt Nellivel közös sírban.¹⁶

Mihály János

*A Mezei család sírhelye
a székelyudvarhelyi
református temető kertben*

*Dr. Mezei Ödön unokái körében.
A felvétel Szilasi Mária Sándor
Bélané (Csikszereda) tulajdona.*

Melléklet

Nekrológ

Közismert nevű, régi, tekintélyes egyénisége városunknak és vármegyénknek hunyt el f. hó 18-án. Korra nézve is bizonyára a legtekintélyesebbek egyike városunk lakói közül.

Aranyharasztosi Mezei Ödön dr. orvos, a Székelyudvarhelyi Református Kollégium volt főgondnoka, a volt magyar királyi törvényszéki orvos elköltözött. Neve évtizedeken át fogalom volt itt közel és távoli vidékeken is. A doktor urat, a doktor bácsit jelentette, akire különösebb makacsabb betegségekben, mint az utolsó reménységre gondoltak a messze lakó, egyszerű falusi betegek, aki a városi családokban nemzedékeken át töltötte be a gyógyító orvos hivatását elkezdve valamikor a még fiatal családfőn, folytatva később annak gyermekein és unokáin, akik szükség esetén bizalommal várták látogatását, vették tudomásul, fogadták meg az ő tűnődő arccal, megnyugtató bólogatás közben adott alapos utasításait.

Annak a közbizalomnak, tekintélynek, amit akart, következménye volt az is, hogy számtalan tiszteletbeli és köztisztességet kellett viselnie. Így gyógyított, tevékenykedett feddhetetlen tisztességgel, köztisztelőivel körülvéve magas koráig, friss erőben.

Nyolcvanéves már elmúlt, amikor a városszéli dombokon, oldalakon még találkozni lehetett sétáról vagy

éppen vadászgatásból megtérő, szikár, friss mozgású alakjával.

Nagyszámú tekintélyes rokonság, ennek tagjai közt az Imreh, Becsek, Haáz és Jodál családok gyászolják. Temetése 21-én [1941. június 21-én], szombaton du. 5 órakor lesz.¹⁷

1. A család történetével bővebben Pálmay József foglalkozott (*Udvarhely vármegye nemes családjai*. Székelyudvarhely, 1900. 160.). Azon állítása, amely szerint az 1614-ben Székelyudvarhelyen mustráló Mezei István nemes (nobilis) lenne a család ősapja, akinek leszármazottjai a XVIII. század végén Udvarhelyről „Torda-Aranyosvármegyébe” költöztek, az újabb kutatások tükrében nem felel meg a valóságnak. Kövendi Weress Sándor szerint a „Harasztosi” előnevet viselő Mezei család Aranyosszékről Torda városába „beszármazott székely család”, amely a városnak több hivatalnokot adott (*Torda őscsaládjai*. Torda, 1890. 109.). A család egyik tagjának, dr. Mezey Andrásnak (Budapest) birtokában lévő, valamint a Magyar Országos Levéltárban, a Pálmay József genealógiai hagyatékban (P 836. 56. doboz) e sorok írója által nemrég fel-

lelt családfák szerint a család őse egy bizonyos „Mezei Kristóf de Harasztos”, aki 1681-ben I. Apafi Mihálytól nyert címeres nemeslevelet. Forrásaink szerint azonban már Bethlen Gábor fejedelem betelepítésekor, vagyis 1613-ban kerültek Új-Tordára Mezei nevű családok (Weress, 1890. 16, 77.). Lásd még: Mihály János: Az engobe kerámiától a Székely Köztársaságig. In: *Örökségünk*, V. évf. (2011) 3. szám. 29.

2. Gönczi Lajos: *A székelyudvarhelyi ev. ref. kollégium múltja és jelene*. Székelyudvarhely, 1895. 187.

3. Dr. Mátyus András: *Aranyosharasztosi dr. Mezei Ödön városi, megyei tisztiorvos, a Ref. Kollégium gondnoka, egészségügyi tanár* (kézirat). Itt köszönjük meg dr. Mátyus Andrásnak, hogy az összegyűjtött adatokat rendelkezésünkre bocsátotta.

4. Dr. Imre Domokosné.

5. Életútjához lásd: *Örökségünk*, V. évf. (2011) 3. szám. 29.

6. Becsek Aladárné.

7. Haáz Rezsóné.

8. Adományai tárgyát pl. 1900-ban egy kárpáti medve, 1901-ben egy vaddisznó képezte.

9. Ide az 1899/1900. iskolai évben két darab kőbaltát ajándékozott.

10. Tagja volt az Erdélyi Méhész Egyletnek, társelnöke, majd elnöke az Erdélyi Kárpát Egyesület (EKE) Udvarhely megyei Osztályának.

11. Lásd a 3. sz. jegyzetben említett kéziratot.

12. *A Székelyudvarhelyi Ev. Ref. Kollégium Értesítője az 1906-1907-ik Iskolai Évről*. Szerk. Gönczi Lajos igazgató-tanár. Székelyudvarhely, 1907. 19.

13. Lásd a 3. sz. jegyzetben említett kéziratot.

14. adatbank.transindex.ro/html/alcim_dok10760.doc

15. <http://mek.oszk.hu/09700/09704/09704.pdf>

16. Lásd a 3. sz. jegyzetben említett kéziratot.

17. Uo.

*Dr. Mezei Ödön és családja.
A felvétel Szilasi Mária Sándor
Bélané (Csikszereda) tulajdona.*

